

ARCHEOLOGIE • BOUWHISTORIE

ARCHEOLOGIENOTA – PROGRAMMA VAN MAATREGELEN GRIMBERGEN – KERKEBLOKSTRAAT

A. DEVROE
JANUARI 2017

COLOFON

Project

Archeologienota – Grimbergen, Kerkeblokstraat

Opdrachtgever

't Wit Paard bvba
Kerkeblokstraat 7
1850 Grimbergen

Opdrachtnemer

Annika Devroe
Lemmensstraat 34
2800 Mechelen
0472/59.31.41
annika.devroe@gmail.com
BE0810.453.806

© 2017 Annika Devroe

Annika Devroe aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze, zonder voorafgaandelijk toestemming van de opdrachtgever. Dit met uitzondering van de door DBA aangeleverde plannen. Deze blijven eigendom van deze laatste.

INHOUD

Inhoud	0
1. Gemotiveerd advies	1
1.1. Archeologisch potentieel.....	1
1.2. Volledigheid van het uitgevoerde onderzoek	2
1.3. Impactbepaling (zie figuur 4-9 bureauonderzoek).....	2
1.4. Bepaling van de maatregelen.....	2
2. Programma van maatregelen voor een archeologische opgraving van een site zonder complexe verticale stratigrafie	3
2.1. Afbakening.....	3
2.2. Wetenschappelijke doelstellingen	3
2.3. Opgravingsstrategie, -methoden, -technieken	4
2.4. Criteria bereiken onderzoeksdoel	6
2.5. Niet uitvoeren onderzoekshandelingen.....	6
2.6. Schatting duur opgraving	6
2.7. Competenties	6
2.8. Risicofactoren.....	7
2.9. Bewaring archeologisch ensemble.....	7
3. Figurenlijst	7

1. GEMOTIVEERD ADVIES

1.1. ARCHEOLOGISCH POTENTIEEL

Op basis van het bureauonderzoek kon men vaststellen dat het projectgebied aanvankelijk uit landbouwgrond bestond en midden 19de eeuw bebouwing kreeg in de noordwestelijke en zuidwestelijke hoek. Vanaf eind 20ste eeuw werd het terrein meer bebouwd en werd een parking aangelegd. Naar oudere periodes toe kan op basis van het bureauonderzoek weinig vastgesteld worden. De historische gegevens tonen aan dat Grimbergen vanaf de middeleeuwen een belangrijk centrum vormde. In hoeverre restanten van oudere periodes aanwezig zijn is niet geweten. Ondanks de rijke geschiedenis van Grimbergen gebeurde er tot nu toe nauwelijks archeologisch onderzoek. Op basis van het bureauonderzoek kon dan ook niet vastgesteld worden of een archeologische site aanwezig is of niet.

Het feit dat het terrein vermoedelijk weinig verstoord is en niet geweten is of een archeologische site aanwezig is of niet, zorgt ervoor dat bijkomend onderzoek noodzakelijk was. De archeologische waarde van het terrein kon niet achterhaald worden, maar gezien de ligging in het centrum van Grimbergen konden archeologische resten niet uitgesloten worden. Bovendien zullen de geplande werken ter hoogte van de ondergrondse parking en vijver een grote impact hebben op de ondergrond. Er werd dan ook besloten een archeologisch vooronderzoek door middel van proefsleuven uit te voeren.

Verspreid over het terrein werden 55 sporen aangetroffen die in twee categorieën onderverdeeld kunnen worden: kuilen en greppels. De exacte functie van de kuilen kon in deze fase van het onderzoek nog niet nagegaan worden. Een deel van deze kuilen dienen vermoedelijk als paalkuil geïnterpreteerd te worden gezien de ronde vorm. Tijdens het onderzoek werd vaak reeds een paar aangetroffen met eenzelfde uitzicht. Mogelijk behoren deze tot een gebouwplattegrond. Duidelijke structuren konden op basis van de proefsleuven echter niet aangeduid worden. Daarnaast werden er ook enkele greppels aangetroffen. Ook de functie van de greppels kan pas nagegaan worden in een groter kader. Het kan gaan om afwateringsgreppels, perceelsgrenzen of erfscheidingen. Zeker de laatste functie is archeologisch gezien interessant. Het kunnen afbakenen van een erf met woonfunctie en bepaalde activiteiten geeft een mooi beeld van de vroegere leefcultuur.

Naar dateringen toe kunnen verschillende periodes aangeduid worden. Er werd één spoor aangetroffen met scherven uit de IJzertijd. In heel wat sporen werd echter aardewerk aangetroffen uit de late IJzertijd-Romeinse tijd en de Romeinse tijd zelf. Deze sporen bevinden zich verspreid over het hele terrein. De vondsten die iets beter konden gedetermineerd worden wijzen op kook- en voorraadpotten. Samen met de aangetroffen fragmenten maalsteen wijzen de vondsten op huiselijke activiteiten. Er konden ook nog enkele sporen in de middeleeuwen geplaatst worden. In hoeverre andere sporen ook in deze periode te plaatsen zijn is moeilijk na te gaan. Tot slot werden ter hoogte van WP3 nog enkele postmiddeleeuwse sporen aangetroffen. Dit is de enige zone waar dergelijke sporen aanwezig zijn. Het terrein kende dus duidelijk een lange occupatie. Op basis van het vooronderzoek kon echter niet nagegaan worden of het om een continue occupatie ging of niet.

Uit het bureauonderzoek kwam vooral de Frankische invloed naar boven voor Grimbergen en was duidelijk vanaf de middeleeuwen een menselijke occupatie aanwezig. Romeinse vondsten werden vooral ten zuidwesten van Grimbergen aangetroffen, IJzertijd vondsten werden nog niet gedaan. Huidig onderzoek werpt dan ook een heel nieuw licht op de geschiedenis van Grimbergen. Het archeologisch potentieel is dan ook groot.

1.2. VOLLEDIGHEID VAN HET UITGEVOERDE ONDERZOEK

Het bureauonderzoek, aangevuld met archeologisch vooronderzoek door middel van proefsleuven geven een goed beeld van het archeologisch potentieel. Bijkomend vooronderzoek zou ons niet meer gegevens kunnen opleveren. Het vooronderzoek werd dan ook afgerond na het proefsleuvenonderzoek.

1.3. IMPACTBEPALING (ZIE FIGUUR 4-9 BUREAUONDERZOEK)

Op het projectgebied zullen serviceflats met gemeenschappelijke ruimtes en een ondergrondse parking opgericht worden. Op basis van de toekomstige ingreep in de bodem kon het projectgebied in verschillende zones opgedeeld worden.

- Zone 1: Het huidige hotel, de woning en bestaande verharding aan de zijde van de Kerkeblokstraat blijven behouden.
- Zone 2 (1354 m²): Perceel 395a zal tijdens de werken als tijdelijke parking dienen. Aangezien dit reeds voorzien was, werd op dit perceel al enkele jaren terug een grindlaag aangebracht. Na de werken zal de grindlaag verwijderd worden en zal dit perceel terug als grasveld aangelegd worden. Hierbij zal ca. 10 cm afgegraven worden.
- Zone 3: Deze zone omvat de grootste bodemingreep. Het gaat enerzijds om de aanleg van de ondergrondse parking (3068 m²) die 3,15 m diep zal uitgegraven worden. Er komt een 30 cm dikke draagvloer in beton. Deze zal in drie fases uitgevoerd worden (992m², 1475 m², 618 m²) en door middel van een talud uitgegraven worden. Anderzijds wordt er ook een vijver aangelegd van ca. 239 m². Op haar diepste punt zal ze 3 m diep zijn.
- Zone 4: De nieuwe groenzone en verhardingen (fiets- en voetpad) zullen voor een uitgraving van ca. 40 cm zorgen. In de groenzone zullen lokaal enkele boomputten dieper uitgegraven worden. Het gaat om putten van ca. 1-1,5 m diameter en een diepte van 1 m.
- Zone 5: De nutsleidingen zullen voor een plaatselijke verstoring van 80 cm diepte zorgen.

Op basis van de geplande werken werden zone 1 en 2 niet onderzocht door middel van proefsleuven. Het gaat enerzijds om behoud van de bestaande gebouwen en verharding aan de Kerkeblokstraat. Anderzijds gaat het om de tijdelijke parking die momenteel reeds met grind werd aangelegd. De bodemingreep zal hier na het voltooiën van de werken minimaal zijn (max. 10 cm) waardoor eventuele aanwezige archeologische resten niet zullen verstoord worden. De groenzone tussen deze gebouwen zullen eveneens vervallen gezien de beperkte oppervlaktes die dan nog overblijven. Enkel de noordelijke zone (ca. 6481 m²) van het projectgebied werd onderzocht door middel van proefsleuven.

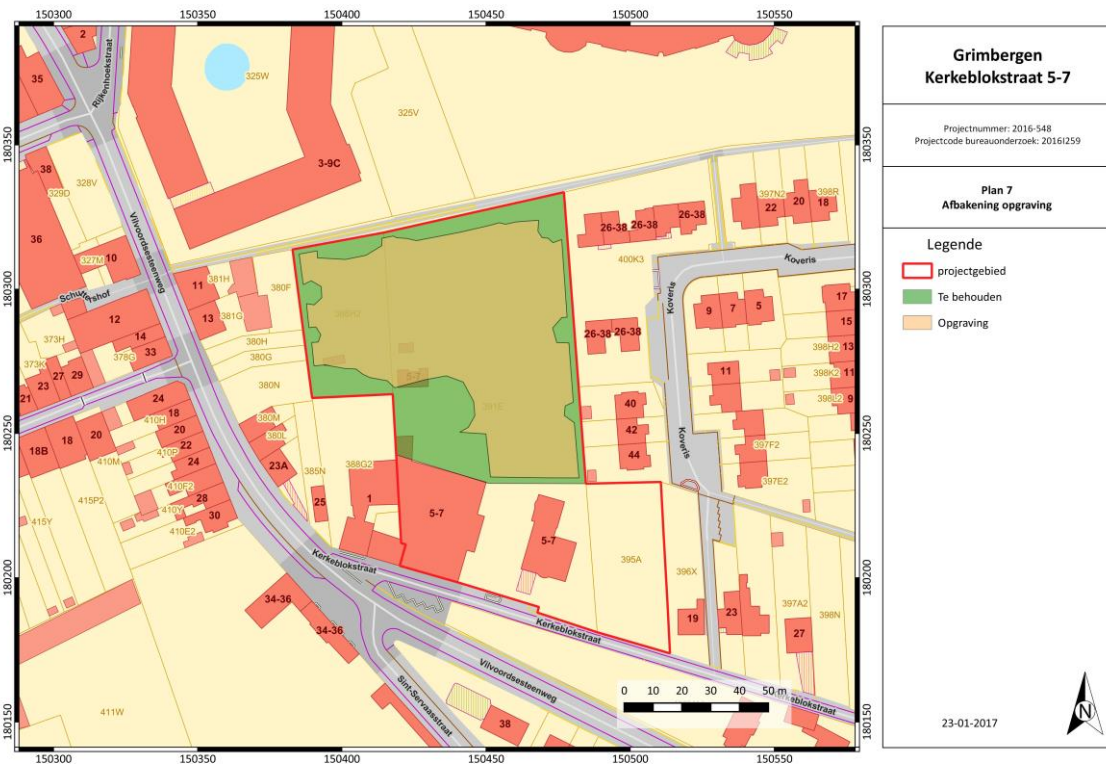
1.4. BEPALING VAN DE MAATREGELEN

Op basis van het proefsleuvenonderzoek kon aangetoond worden dat het archeologisch niveau op ca. 70-100 cm onder het maaiveld gelegen is. Dit betekent dat zone 3 en 5 het archeologisch niveau zullen raken. Er wordt dan ook een opgraving opgelegd.

2. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN VOOR EEN ARCHEOLOGISCHE OPGRAVING VAN EEN SITE ZONDER COMPLEXE VERTICALE STRATIGRAFIE

2.1. AFBAKENING

Zoals aangegeven zal het archeologisch niveau enkel geraakt worden ter hoogte van zone 3 en 5. Ter hoogte van zone 4 zal het archeologisch niveau niet geraakt worden, met uitzondering van enkele diepere boomputten. Deze zone loopt echter rondom zone 3 en vormt een zone van ca. 8-11 m breedte. Gezien de aanleg van de parking door middel van een talud dient rond zone 3 nog een bufferzone genomen te worden en aangezien na de opgraving deze zone nooit nog onderzocht zal worden, zal deze zone mee opgenomen worden. Ter hoogte van zone 4 zullen wel de haag en enkele bomen behouden blijven. Het gaat om een zone van ca. 2200 m² die behouden zal blijven en niet opgegraven zal worden. Naar afbakening toe gaat het in totaal om een oppervlakte van ca. 5350 m² die onderzocht kan worden.

Figuur 1: Kadasterplan met aanduiding op te graven zone. (A. Devroe 2017)

Kadastraal gaat het om Grimbergen, afd. 2, sectie E, percelen 391e (partim) en 388h².

2.2. WETENSCHAPPELIJKE DOELSTELLINGEN

De doelstelling van dit onderzoek betreft het vervolledigen van de kennis van de ontwikkeling van Grimbergen. Daarnaast streeft het onderzoek naar kenniswinst op het vlak van de materiële cultuur in dit gebied.

Hierbij moeten volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

- Wat is de aard, omvang, datering en bewaringstoestand van de aangetroffen archeologische resten?
- Kunnen er structuren aangeduid worden? Wat is hun onderlinge samenhang?
- Zijn er sporen die duiden op de aanwezigheid van ambachtelijke activiteiten?
- Levert het organische en anorganische vondstmateriaal nieuwe inzichten inzake ontstaans- en bewoningsgeschiedenis van de site, eventueel ook over de materiële cultuur?
- Hoe gebeurde de evolutie van het terrein? Is er enige continuïteit tussen de verschillende periodes? Veranderde het gebruik van het terrein doorheen de verschillende periodes? (bv woonfunctie versus landbouwgrond)
- Wat zeggen de aangetroffen vondsten over de welstand, levenswijze, sociale, economische en culturele achtergrond van de bewoners gedurende hun gebruikperiode?

2.3. OPGRAVINGSSTRATEGIE, -METHODEN, -TECHNIEKEN

Voor de aangeduide zone wordt een archeologische opgraving geadviseerd. Het gaat hierbij om een site zonder complexe stratigrafie. De bepalingen uit de desbetreffende hoofdstukken van de Code van Goede Praktijk zijn van toepassing. De afgraving gebeurt door een graafmachine met platte bak. Op aangeven van de veldwerkleider legt deze het vlak aan op het archeologisch relevante niveau. Op basis van het proefsleuvenonderzoek kan gesteld worden dat dit op ca. 70-100 cm onder het maaiveld zal liggen. Deze bevindt zich onder het colluvium. Het archeologisch niveau wordt geregistreerd volgens de Code van Goede Praktijk.

De aanleg van de parking zal in drie fases gebeuren. Ook de opgraving zal in drie fases gebeuren. Per fase wordt bekeken waar de werfzone zal komen en waar de tijdelijke toegangsweg tot de ondergrondse parking zal komen zodat een correcte afbakening kan gebeuren per fase. Op basis van deze gegevens worden de drie opgravingsfases afgebakend. Per fase wordt in een aantal zones gewerkt zodat elke zone op korte termijn afgewerkt kan worden en de sporen niet degraderen door het openliggen. Verspreid over het terrein worden enkele referentieprofielen aangelegd.

Figuur 2: Inplantingsplan met aanduiding 3 fases. (DBA 2016)

Staalname gebeurt volgens de Code van Goede Praktijk. In deze fase kan nog niet met alle zekerheid aangeduid worden welke staalnames mogelijk en relevant zullen zijn. Tijdens het veldwerk wordt voor staalname reeds nagedacht over de relevantie. Stalen zullen voornamelijk genomen worden in functie van de onderzoeksvragen of indien deze uiterst interessant lijken. Voor de landschappelijke vraagstellingen kunnen geologisch materiaal, pollen, zaden en vruchten, hout en ander vegetatief plantenmateriaal,... interessant zijn. Voor de culturele vraagstellingen kunnen dierlijke resten, plantkundige resten... interessant zijn. Naar dateringsdoeleinden toe kan staalname gebeuren in functie van C14 of dendrochronologie. Indien tijdens het veldwerk blijkt dat er onzekerheid is over de uitvoering van bepaalde staalnames zal de betrokken specialist hierbij betrokken worden.

Met betrekking tot conservatie worden geen specifieke handelingen of vereisten voorzien tijdens het veldwerk. Er worden specifieke maatregelen getroffen bij het aantreffen van hout, leder, metaal of glas. Indien nodig wordt een conservator geraadpleegd.

Na beëindigen van het veldwerk wordt een archeologierapport opgesteld, dat de erkende archeoloog indient bij het agentschap. Na het assessment en de verwerking stelt hij vervolgens, binnen de decretaal bepaalde termijn, een eindverslag op, dat hij eveneens indient bij het agentschap.

2.4. CRITERIA BEREIKEN ONDERZOEKSDOEL

De archeologische opgraving wordt als succesvol beschouwd indien alle waargenomen archeologische entiteiten op een wetenschappelijke wijze onderzocht zijn, er een beargumenteerd antwoord op de onderzoeksvragen geformuleerd kan worden en het eindrapport wordt opgeleverd.

2.5. NIET UITVOEREN ONDERZOEKSHANDELINGEN

In principe worden alle onderzoekshandelingen uitgevoerd.

2.6. SCHATTING DUUR OPGRAVING

De geschatte duur van het veldwerk wordt voor de totale oppervlakte geraamd op 14 werkdagen. De opgraving zal echter in drie fases gebeuren. Afhankelijk van de uiteindelijke oppervlakte per fase zal de termijn vermoedelijk variëren tussen 4 en 6 werkdagen per fase.

Het team bestaat uit een veldwerkleider, archeoloog-assistent en drie archeologen. Deze staan onder de autoriteit van een erkende archeoloog. Er zal ook een aardkundige bij het veldwerk betrokken worden. Voor de assessment en rapportering worden de erkende archeoloog, veldwerkleider en twee archeologen ingezet. Waar nodig wordt een materiaaldeskundige, natuurwetenschapper en conservator ingezet¹.

2.7. COMPETENTIES

Dit onderzoek gebeurt onder autoriteit van een erkende archeoloog.

Voor de opgraving worden volgende uitvoerders voorzien:

- Veldwerkleider: Hij/zij heeft minstens 240 werkdagen opgravingservaring, waarvan minstens 120 werkdagen op leem.
- Archeoloog-assistent: Hij/zij heeft minstens 120 werkdagen opgravingservaring waarvan minstens 60 werkdagen op leem.
- Archeologen (3): Hij/zij heeft een diploma archeologie zonder verdere ervaringsvereisten. Eén archeoloog heeft ervaring met het opmeten van archeologische sporen.
- Aardkundige: De aardkundige staat in voor het onderzoeken, registreren en interpreteren van de aardkundige aspecten van het archeologisch onderzoek. De aardkundige rapporteert en overlegt met de veldwerkleider.
- De conservator (geen specifieke vereisten), natuurwetenschapper (kennis met betrekking tot C14-datering en andere dateringsmogelijkheden) en materiaaldeskundige (ervaring met materiaal uit de metaaltijden en middeleeuwen) worden wanneer nodig aangewend bij het veldwerk. Deze zullen voornamelijk bij assessment en verwerking nodig zijn, maar waar tijdens het veldwerk vragen rijzen in verband met conservatiebehandelingen, staalname,... kunnen deze hun kennis aanwenden en richtlijnen leveren. Ze rapporteren en overleggen steeds met de veldwerkleider.

¹ De raming werd op expliciete vraag van de opdrachtgever niet toegevoegd.

2.8. RISICOFACTOREN

Het archeologisch veldwerk wordt uitgevoerd in goede omstandigheden. Dit betekent o.m. dat:

- Er een veiligheids- en gezondheidsplan is opgemaakt conform de vigerende wetgeving.
- De werf wordt voorzien van voldoende signalisatie en eventuele omheining om eventuele ongelukken, maar ook vandalisme te vermijden.
- De weersomstandigheden dermate zijn dat ze een goede waarneming toelaten. Indien nodig wordt de opgraving bij hevige regenval tijdelijk opgeschort en dient het vlak eerst op te drogen of wordt het water weggepompt.
- Indien andere werken bezig zijn op de werf worden duidelijk afspraken gemaakt zodat de archeologische zone niet zomaar betreden wordt.
- De uitvoerder heeft een duidelijk zicht op de eventueel aanwezige leidingen.
- De werf is ingericht conform de vigerende arbeidswetgeving, wetgeving bodemverzet en veiligheid.
- Er zijn duidelijke afspraken tussen de erkende archeoloog en zijn/haar opdrachtgever over de stockage en afvoer van de grond, wie de bemaling voorziet in geval van wateroverlast, communicatie met de pers.
- Diepe coupes, putten,... worden gestut of trapsgewijs uitgegraven.

2.9. BEWARING ARCHEOLOGISCH ENSEMBLE

Voor de langdurige bewaring van de vondsten dienen eenvoudige gecontroleerde omstandigheden te volstaan (beperkte en geleidelijke schommelingen in temperatuur en luchtvochtigheid).

3. FIGURENLIJST

Figuur 1: Kadasterplan met aanduiding op te graven zone. (A. Devroe 2017)	3
Figuur 2: Inplantingsplan met aanduiding 3 fases. (DBA 2016)	5